

Het Engelse taalbeheersingsniveau van docenten in het Nederlandse hoger onderwijs moet minimaal op C1-niveau zijn én streng worden gemonitord, zo stelde onlangs onderwijsminister Ingrid van Engelshoven (D66). Welke rol kunnen universitaire talencentra spelen in de vormgeving en uitvoering van het taalbeleid? Een verkenning.

Under construction

Wat talencentra kunnen bijdragen aan het taalbeleid

Sylvia van der Weerden & Judith Arns

Wageningen University & Research, Radboud Universiteit

Door de internationalisering is steeds meer onderwijs aan Nederlandse universiteiten in het Engels. Dat zal in de toekomst, zo blijkt ook uit een Kamerbrief van onderwijsminister Ingrid van Engelshoven, waarschijnlijk niet veranderen. Wat wel zal veranderen, is de versterkte aandacht voor het taalvaardigheidsniveau van zowel docenten als studenten, en voor de wijze waarop je de vastgelegde kwaliteitsnormen kunt bereiken en handhaven. Daarvoor is taalbeleid nodig. Niet vanwege de klachten over het steenkolenengels van docenten of omdat de minister taalvaardigheid in de accreditatie door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie wil laten opnemen. Nee, een stevig taalbeleid is vooral nodig, omdat er steeds meer consensus bestaat dat het niet gaat om de keuze tussen Nederlands of Engels als instructietaal, maar juist om de meerwaarde van meertaligheid en het belang van de ontwikkeling van academische taalvaardigheid voor studenten en wetenschappelijke staf.

Werk aan de winkel

Voor welke uitdagingen zien universiteiten zich gesteld? Duidelijk is dat er op meer fronten werk aan de winkel is: bij onderzoekers, docenten, ondersteunend personeel én bij studenten. Bij veel studenten is de Nederlandse academische taalvaardigheid onder de maat, blijkt uit onderzoek aan enkele Nederlandse universiteiten. Wat het Engels betreft kun je schrijfvaardigheid van een deel van de eerstejaarsstudenten als *the bare minimum* kwalificeren.

Bij docenten is de werkdruk een veelgehoord argument waarom zij niet toekomen aan het bijspijkeren van hun

Talige feedback geven op schrijfoopdrachten in een vreemde taal is voor veel docenten een brug te ver

eigen taalvaardigheid Engels. Ook hebben ze ondersteuning nodig bij het taalontwikkelen lesgeven in zowel het Nederlands als het Engels. Want talige feedback geven op schrijfoopdrachten die niet in de moedertaal zijn geschreven, is voor veel docenten een brug te ver.

Taalontwikkeling is een kostbaar goed. Is het de taak van de universiteit om de taalvaardigheid verder te ontwikkelen? Veel bestuurders en beleidsmakers in het hoger onderwijs antwoorden ja op deze vraag en zetten, ook financieel, stevig in op taalbeleid. De talencentra van de instellingen hebben daarin een adviserende rol en zijn meestal de uitvoerders van dit beleid, omdat ze jarenlange ervaring bundelen met brede deskundigheid op het gebied van taaldidactiek.

Talencentra als expertisebron

De positie van talencentra verschilt per universiteit, maar

Taalkwesties in het hoger onderwijs

meestal vormen ze een centrale schakel tussen bestuur en faculteiten en tussen beleid en uitvoering. Ze hebben uitgebreide kennis van de theorie over hoe mensen een (vreemde) taal het beste kunnen leren en welke methodes en middelen hiervoor bestaan. De knowhow op het gebied van taaltoetsing ten behoeve van de ontwikkeling van academische taalvaardigheid bij studenten en de kennis van schrijfonderwijs en ontwikkeling van doorlopende leerlijnen maakt ze tot een gesprekspartner voor onderwijsexperts op alle niveaus. Daarnaast hebben ze ook expertise op het gebied van academische communicatieve vaardigheden zoals presenteren, lezen, argumenteren en debatteren. Vaardigheden die van studenten, net als van medewerkers, communicatief krachtige academici maken die goed zijn voorbereid op de arbeidsmarkt of op een academische carrière. Talencentra beschikken over een keur aan onderzoeksdata. Samen met wetenschappers uit verschillende disciplines kunnen ze zo vraagstukken over toetsing en taalvaardigheidsonderwijs enerzijds en studiesucces anderzijds onderzoeken.

Het nut van de NUT

De talencentra van tweeëntwintig universiteiten en vier hogescholen zijn verenigd in de NUT, de koepel van Nederlandse en Vlaamse Universitaire Talencentra. Dit heeft grote voordelen: zo kunnen ze onderzoeksgegevens en ervaringen met elkaar delen en samenwerken in landelijke en internationale projecten.

Ook voor het taalbeleid dat universiteiten ontwikkelen, zijn de voordelen van dit samenwerkingsverband evident. Niet alleen kun je zo voorkomen dat ieder op zijn eigen eilandje hetzelfde werk doet, door het uitwisselen van ideeën dragen de centra actief bij aan landelijke discussies en opinievorming. De NUT laat een heldere, goed geïnformeerde stem horen. Die stem kan universiteiten en andere instellingen helpen om weloverwogen keuzes te maken op het gebied van taalbeleid. Internationale aansluiting vindt de NUT bij CERCLES, het Europese netwerk van universitaire talencentra.

Het talencentrum heeft goed geluisterd naar de leerbehoeften van de universiteitsmedewerkers

Schrijven om helder te denken

Talencentra ondersteunen niet alleen de docenten, ze helpen de studenten ook rechtstreeks. Een andere (beproeft) werkwijze is de zogenaamde CLIL-methode (*Content and Language Integrated Learning*), waarbij de schrijftraining en de vakinhoudelijke cursus een geheel vormen. Terwijl studenten bepaalde vakinhoud verwerven, leren zij in de schrijfcursus hun ideeën helder te structureren en verwoorden. Zo verbeteren zij naast hun taalvaardigheid indirect ook hun denkkracht.

Studenten hebben baat bij veel oefening en zelfreflectie. Talencentra experimenteren met ondersteuning die bestaat uit een mix van persoonlijke feedback door een taaldocent en de inzet van online schrijfinstrumenten. De vakinhoudelijke docent kan zich zo beperken tot het geven van inhoudelijke feedback en de student ontwikkelt zich tot een taalbewuste academicus.

Taalstrijd of taalbeleid?

Het dienstenaanbod, de grootte en de beleidsmatige reikwijdte van de talencentra lopen sterk uiteen. Zo voeren de talencentra van de Radboud Universiteit en Wageningen University & Research, verenigd onder de noemer *In'to Languages*, op effectieve wijze zeer verschillende taalbeleidstrategieën uit. Twee voorbeelden.

De Radboud Universiteit heeft al sinds tien jaar haar taalbeleid verankerd in de internationaliseringsagenda van de instelling. Voor alle functiegroepen zijn minimale taaleisen vastgelegd en een groot deel van de medewerkers is inmiddels getoetst. Als dat voor de uitoefening van hun werk nodig bleek, volgden zij een taalcursus bij Radboud in'to Languages. Het talencentrum heeft daarbij goed geluisterd naar de leerbehoeften van de universiteitsmedewerkers en ontwikkelde trainingen volgens het *context based learning*-principe. Zo kunnen studieadviseurs oefenen met gespreksvaardigheden en online redacteurs met het schrijven van webteksten. Het taal- en communicatiecentrum ontwikkelde ook een training *Lecturing in the International Classroom*, speciaal voor docenten die al op het hoogste niveau Engels spreken. Het Engels is zeker nog niet overal op niveau en monitoring en training blijven nodig, maar het talencentrum pleit ook voor taaltolerantie in deze overgangsfase naar meer Engelstalig onderwijs. Het vermeende steenkolenengels zal naar verwachting afnemen naarmate jongere generaties meer ver-

tegenwoordig zijn in onderwijs en onderzoek. Zij hebben, door tweetalig onderwijs en de mediacultuur van nu, vaak een hoger taalvaardigheidsniveau in de Engelse taal. Het Nijmeegse taal- en communicatiecentrum Radboud in'to Languages wil van onderwijstaal geen strijd maken. Liever zorgt het dat medewerkers én studenten alle ruimte krijgen om het Engels en het Nederlands goed te leren beheersen – naast andere talen die de Radboud Universiteit als meer-talige universiteit gebruikt, zoals het Duits. Op de werkvloer komt het luistertaalprincipe regelmatig voor: ieder spreekt in zijn eigen taal, maar heeft tegelijk passieve kennis van de andere taal.

De campus van Wageningen University & Research is tweetalig. Het taalbeleid is officieel sinds eind 2015 van kracht. Gezien het hoge internationale gehalte zet deze universiteit in op de systematische ontwikkeling van de Engelse taalvaardigheid.

Ook hier zijn voor alle functiegroepen taalvaardigheidsniveaus vastgelegd. Van docenten wordt het hoogste niveau geëist, te weten C2 *near-native level*. Sinds 2015 hebben ruim 2.200 medewerkers een zogenaamde nulmeting gehad, bestaande uit een toets en een intakegesprek. Het beleidsdoel is dat iedere medewerker op het gewenste niveau moet kunnen communiceren. De studentenraad heeft voor Engels gekozen, maar in de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad spreekt ieder zijn eigen taal en wordt er getolkt. Nederlandse beleidsstukken worden in het Engels vertaald en het universiteitsblad *Resource* is tweetalig. Het is van belang dat iedereen op de campus zich ook via de taal met elkaar verbonden en welkom voelt.

Voorloper of volger?

Talencentra blijken een wezenlijke bijdrage te leveren aan het universitair taalbeleid. Ze zijn de motor van de beleidscyclus die bestaat uit plannen, uitvoeren, monitoren, meten en bijstellen. Ook denken ze mee over haalbaarheid en uitvoerbaarheid van plannen. Vaak staan ze aan de wieg van het institutionele internationaliserings- en taalbeleid en spelen ze een centrale rol bij de uitvoering ervan. Je kunt, kortom, zeggen dat ze volgend, verbindend en soms ook leidend zijn.

Sylvia van der Weerden

is hoofd van Wageningen in'to Languages, het talencentrum van Wageningen University & Research, en voorzitter van de NUT

Judith Arns

is projectleider taalbeleid bij Radboud in'to Languages, het expertisecentrum voor taal en communicatie van de Radboud Universiteit te Nijmegen